MŁODY GEOGRAF

CZASOPISMO GEOGRAFICZNO-KRAJOZNAWCZE

WYDAWNICTWO KOŁA KRAJOZNAWCZEGO
UCZNIÓW PAŃSTW. GIMNAZJUM W JAŚLE.

Zeszyt Nr. 6 i 7.

Jasło — marzec, kwiecień, maj 1932 roku.

TREŚĆ:

Cena tego zeszytu 1 Zł.

Regjonalizm.

Regjonalizm jako idea światowa przeszedł do nas z Francji. Regjonalizmem nazywają tam ruch, usiłujący obudzić w najważniejszych ośrodkach naturalnych prowincjonalnych działalność niezależną od stolicy państwa, dążący do wysuwania i rozważania przedewszystkiem interesów okolicy, którą się zamieszkuje.

Nazwa pochodzi od wyrazu łacińskiego regio, co znaczy—dzielnica, okręg, prowincja, okolica.

Regjonalizm polski dąży do jedności państwowej. Równowaga autorytetu państwa i wolności obywateli, interesów lokalnych i potrzeb całości jest podstawą jedności państwa. Każda ziemia polska czyli regjon winna mieć swój własny typ gospodarczy, odpowiadający warunkom naturalnym, ludnościowym i kulturalnym danego regjonu.

Regjonalizm budzi uświadomienie społeczne, w kierunku badań naukowych i gospodarczych oraz pracy nad podniesieniem poziomu gospodarczych indywidualności terytorjalnych.

Regjonalizm dąży do samorządu ogólnego i gospodarczego.

W życiu kulturalnem regjonalizm dąży do jaknajszerszego związania pracy wychowawczo-oświatowej w szkole i poza szkołą ze środowiskiem własnem przez lokalizację całokształtu przedmiotów nauczania.

Regjonalizm **w twórczości literackiej** polega na ukazaniu w całej pełni duszy człowieka w związku z jego najbliższem otoczeniem. Zwraca on uwagę na właściwości etnograficzne i językowe, które znalazły swoje odzwierciedlenie w twórczości literackiej.

Regjonalizm będzie dążyć **w teatrze** do wyzyskania legend, bajek, podań przywiązanych do ruin, wzgórz, mających w każdej okolicy swe własne dzieje w ustach ludu. Wogóle będzie on zwolennikiem teatru ludowego.

Prasie stawia regjonalizm za zadanie: odzwierciedlić wszechstronne życie własnego środowiska i budzić przywiązanie i zainteresowanie do wszystkiego, co się w najbliższem otoczeniu dzieje.

Regjonalizm **muzyczny** otacza szczególną troską etnografję muzyczną, t. zn. zbieranie i naukowe opracowanie melodyj i instrumentów muzycznych ludu polskiego, jako podstawy do umuzykalnienia społeczeństwa w kierunku narodowym. Zadaniem regjonalizmu muzycznego jest popieranie badań nad historją muzyki i kultury muzycznej w poszczególnych terytorjach Polski, celem stworzenia w przyszłości syntezy dziejów polskiej muzyki.

Sztukom plastycznym i architekturze regjonalizm wskazuje bogactwo tematów oraz techniki, jaką operuje miejscowa sztuka ludowa.

Z powodu swych zadań i dążeń stał się regjonalizm hasłem powszechnem. Aby wynikł z tego jak największy pożytek, trzeba, aby to hasło zostało należycie zrozumiane przedewszystkiem przez tych, którzy bądą je wcielali w życie na terenach urzędów, samorządów i instytucyj społecznych.

Regjonalizm polski zyskuje stale coraz więcej zwolenników. Musimy również pamiętać, że przetrwanie i odrodzenie narodu polskiego zawdzięczamy pracy regjonalnej i tak dzisiaj zwanemu regjonalizmowi literackiemu.

Wystarczy przypomnieć rolę Wilna, Krzemieńca, Warszawy, Krakowa i innych miast w dziejach literatury polskiej XIX. w. Adam Mickiewicz był ojcem duchowym polskiego regjonalizmu literackiego. „Przez pracę regjonalną, do dobra Polski!" oto przewodnia idea regjonalizmu polskiego w przeszłości, która musi pozotać nadal kierowniczą ideą naszych poczynań krajoznawczych.

Jak widać z powyższego, regjonalizm, tak szeroko pojęty, jest niezmiernie ważnym i aktualnym objawem i dążeniem socjalogicznem, które życie współczesne coraz wyraźniej i przed innemi wysuwa.

Przeróżne są objawy i formy regjonalizmu, boć i przeróżne są fizjognomje regjonów-środowisk ziemskich i wszechstronne są przedmioty zainteresowań regjonalnych.

Geograf z natury rzeczy obserwuje, bada, zbiera i opisuje określone regjony, starając się wszelkie przedmioty i zagadnienia regjonalnego poznania zlokalizować, ugrupować i genetycznie, naukowo uzasadnić.

Nie jest naszym celem omawiać sposoby i dzieje tych prac tyczących się regjonalizmu, chociażby tylko polskiego. **Pragniemy tylko podać parę wzorów i przykładów polskiej pracy regjonalnej, a to w tym celu, aby stały się skazówkami dla nas, którzy rozpoczęliśmy opracowanie regjonalizmu jasielskiego.**

I tak naprzykład, jeszcze w roku 1894 muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie zapoczątkowało na większą skalę opis powiatów w Polsce, wydając odezwę, w której czytamy: „Powiat, jako taki, był w przeszłości naszej i jest obecnie ważną jednostką w rozwoju życia publicznego.

Zdrowy rozwój całego organizmu społecznego jest zależny do prawidłowego funkcjonowania jego części. Dokładna znajomość stosunków ekonomicznych i etnograficznych własnego powiatu jest rzeczą niezbędną do skutecznej pracy w instytucjach gminnych i powiatowych a poczucie przynależności powiatowej jest silnym bodźcem do zajmowania się sprawami publicznemi w tym zakresie ciaśniejszym, który bywa zwykle także szkołą pracy obywatelskiej na szerszem ogólniejszem polu.

Brak więc znajomości powiatu daje się uczuć i w skromnej szkole ludowej i w powiecie i poza powiatem".

W odrodzonej Rzeczypospolitej ruch regjonalny objął prawie wszystkie większe ośrodki, opracowuje się szerzej i głębiej znane oraz szuka i podkreśla

nowe odrębności środowisk, przyczem w różnych formach i postaciach przejawia się i uzewnętrznia rezultat tych dążności i poczynań regjonalnych. Widzimy cały szereg instytucyj i osób, które w tym kierunku pracują, zacząwszy od małej szkółki ludowej, gdzieś tam w zapadłej, odległej prowincji, w której małe dzieci rysują, malują, wycinają „wzorki" i „motywy" lokalne, wykonują „modele" przyrządów, sprzętów i przyborów ludowych, lub śpiewają „piosenki rodzinne", albo biorą, tak sobie z wesołej tradycji, udział w jakichś obrzędach lokalnych „turonia", „śmigusa" czy innych — toć to już „wyczyny" regjonalne. I często badacz folkloru znajduje u tych małych dzieci naturalne, nieskażone obcemi naleciałościami przejawy kultury regjonalnej.

Dzisiaj, z pośród licznych instytucyj, organizacyj, towarzystw, przedewszystkiem te, które zajmują się krajoznawstwem, geografją i etnografją, bardzo wydatnie pracują nad poznaniem regjonalizmu polskiego, nad podkreśleniem jego różnorakich cech i przejawów i to tem skuteczniej, bo w przekonaniu, iż to jest droga do realizowania tej bodaj najważniejszej potrzeby pogłębiania i przekazywania tradycyjnej, odrębnej i właściwej polskiej kultury.

W tym celu właśnie zbiera się, gromadzi i opracowuje wszelki regjonalny materjał w postaci zapisków, notatek, ilustracyj, map, wypełnionych kwestjonarjuszy i opisów, czyli t. zw. „monografij regjonalnych", które w sumie dadzą zczasem niewątpliwie najbardziej konkretny materjał do dokłanego poznania i opisu naszego kraju.

W tym kierunku, jak wiadomo, poczyniono wiele prób i nawet osiągnięto w niektórych wypadkach bardzo poważne rezultaty.

I tak np. zainicjonowane przez śp. profesora Ludomira Sawickiego wydawnictwo bibljoteki monografij geograficznych miast i miasteczek Rzeczypospolitej, stanowiących — według słów nieodżałowanej pamięci profesora Sawickiego — „przyczynki, z których niby ze skromnych cegiełek z biegiem czasu może powstać gmach wiedzy o ziemi naszej", dało nam już szereg monografij, z których wyróżniają się: monografja zbiorowa Wieliczki, oraz „monumentalna praca" prof. Dr. Simchego pt.: Tarnów i jego okolica. Dzieło to w źródłowem i obszernem ujęciu traktuje o zagadnieniach ze wszystkich dziedzin, mających związek z monografją miasta i jego okolic. Dziesięć rozdziałów składających się na całość dzieła, (303 stron) zawiera treść następującą: I. Krajobraz. II. Nawodnienia. III. Klimat. IV. Szata organiczna. V. Zaludnienie. VI. Osadnictwo wiejskie. VII. Miasto. VIII. Życie gospodarcze. IX. Komunikacja. X. Znaczenie Tarnowa. Całość dzieła jest uzupełniona opisem wycieczki po mieście i jego okolicach, spisem źródłowej literatury, słownikiem terminologicznym, skorowidzami do tekstu i do planu miasta oraz spisami tablic i 153 fotografij i rycin.

30 listopada 1927 wydało Ministerstwo Spraw Wewnętrznych okulnik Nr. 209 w sprawie studjów nad stosunkami województw, jako jednostek regjonalnych, przyczem studja te miały być rozpoczęte od powiatów i mają na celu: dokładne poznanie terenu, na który rozciąga się działalność danej jednostki administracyjnej oraz wysunięcie charakterystycznych problemów i zagadnień, takich jak: 1) regulacja granic województwa i powiatu, z punktu widzenia naturalnych regjonów: 2) podniesienie ogólnych warunków kulturalnych i gospodarczych; 3) skierowania na właściwe tory i wzmożenie wytwórczości; 4) stworzenie nowych placówek podnoszenia kultury; 5) koordynacja aparatu działania (urzędów państwowych); 6) pożądane i możliwe ukształtowanie stosunków politycznych.

W ślad za rozporządzeniem Ministerstwa podążyły przygotowania i prace liczynych towarzystw oraz wysiłki starostw. Bardzo żywotnem okazało się — między innemi — Tow. Naukowe Płockie, które opracowało „szczegółowy program", według którego winien być opracowany „opis monograficzny powiatu".

Opis monograficzny powiatu, według zgłoszonego-przez wspomniane towarzystwo-referatu, powinien być podręcznikiem, z którego możnaby czerpać wiadomości, przy niewielkim nakładzie czasu i pracy, dotyczące zjawisk gospodarczych lub społecznych powiatu, albo też poszczególnych gmin. Powinny być one podane nietylko w postaci jakościowej, lecz i w użyciu możliwie liczbowem w sposób poglądowy w postaci diagramów i kartogramów. Opis powiatu winien być objektywnem zestawieniem i ugrupowaniem materjałów i szczegółów, rozproszonych w całym szeregu wydawnictw Głównego Urzędu Statystycznego, pogłębionem i uzupełnionem przez wiadomość i dane, znajdujące się w urzędach, a także zebrane drogą wywiadu u osób, dokładnie obeznanych z poszczególnemi dziedzinami życia gospodarczego i kulturalnego powiatu. W opisie należy zobrazować obecny stan rzeczy i stosunków gospodarczych.

Dla ułatwienia zrozumienia i oceny teraźniejszości trzeba będzie sięgać często do stanu przedwojennego i uwzględnić zmiany, zaszłe w przeciągu pierwszego dziesięciolecia odrodzonej Polski. Opisywane stosunki, w miarę możności, o ile będą do rozporządzenia odpowiednie dane liczbowe, zestawiać należy z przeciętnemi liczbami, dotyczącemi powiatu, województwa i całej Polski. W ten sposób odrazu do pewnego stopnia będzie można zdać sobie sprawę z roli i znaczenia danego powiatu w stosunkach gospodarczych województwa i całej Polski.

Na pierwszym Zjeździe Regjonalnym, odbytym 9. VI. 1928 r., przyjęto następujący: „**Plan opisu monograficznego powiatu, jako jednostki regjonalnej**“.

I. Właściwości przyrodzone terenu.

1. **Położenie,** rozległość, granice; kształt powierzchni; budowa geologiczna. (Mapa 1:100000, mapka geologiczna 1:300000).

2. **Hydrografja:** Sieć wodna — rzeki strugi źródła, stawy i moczary; wylewy. **Walka z wylewami:** obwałowanie i regulacja; **elektryfikacja.** (Mapka hydrograficzna 1:300000).

3. **Gleba:** stan badań gleboznawczych, typy gleb, stosunki wodne w glebach, urodzajność gleb. (Mapka gleboznawcza 1:300000).

4. **Klimat:** Stacje meteorologiczne. Chrakterystyka klimatu. Opady atmosferyczne. Wiatry. Średni ruch roczny temperatury. Izotermy i amplitudy roczne. (Mapka klimatyczna 1:300000 z rozmieszczeniem stacyj meteorologicznych).

5. **Lasy państwowe i niepaństwowe:** Obszar. Produkcja. Zniszczenie lasów. Zalesianie. (Mapka lasów 1:300000).

6. **Szata roślinna:** Stan badań. Obecna roślinność. Zbiorowiska. Statystyka gatunków. Zasiągi roślin. Rośliny uprawne.

7. **Fauna:** Stan badań faunistycznych. Fauna obecna. Statystyka ważniejszych gatunków.

II. Przeszłość.

8. **Krótki zarys dziejów miasta i powiatu:** Przeszłość przedhistoryczna. Udział powiatu w dziejach politycznych Polski. Udział w dziejach gospodarczych i kulturalnych. Jakich wybitnych przedstawicieli nauki, literatury i sztuki oraz myśli i czynu wydał powiat?

9. **Ochrona zabytków:** Zabytki kultury i sztuki. Zabytki przyrody. Organizacja ochrony zabytków i piękna krajobrazu.

III. Ludność.

10. **Ludność:** Statystyka gęstości zaludnienia, rozsiedlenia ludności, podziału ludności według wyznań i zatrudnienia. (Diagramy i kartogramy statystyczne).

11. **Ogólna charakterystyka ludu:** Budowa fizyczna. Ubiór. Budowa domów i wewnętrzne ich urządzenie. Pożywienie. Charakter ludu (uczciwość, pracowitość, przedsiębiorczość, oszczędność i t. d.).

12. **Stan zdrowotny i organizacja służby zdrowia:** Ruch naturalny ludności (małżeństwa, urodzenia, zgonu). Zachorowalność, i śmiertelność na choroby zakaźne. Walka z chorobami zakaźnemi, a w szczególności z gruźlicą, chorobami wenerycznemi i jaglicą. Alkoholizm i walka z alkoholizmem. Zapobieganie chorobom (Domy kąpielowe, asenizacja osiedli, zaopatrzenie w wodę, badanie żywności, higjena w szkołach, szczepienia ochronne). Lecznictwo: Lekarze, dentyści, akuszerki, położne, felczery; apteki, szpitale, przychodnie.

13. **Oświata:** stan oświaty (analfabetyzm). Szkolnictwo powszechne, średnie i zawodowe. Oświata pozaszkolna. Czytelnictwo. Prasa miejscowa. Produkcja umysłowa.

14. **Stan moralny** na podstanie statystyki kryminalnej.

15. **Życie religijne** (według wyznań i w świetle statystyki kościelnej). Organizacja kościelna. Działalność stowarzyszeń kościelnych. Sekciarstwo.

16. **Oblicze polityczne ludności powiatu** w świetle statystyki wyborczej do Sejmu i Senatu oraz do samorządów według gmin. Układ sił politycznych w związku z naturalnemi właćciwościami terenu i ludności i stosunkami gospodarczemi i społecznemi.

IV. Układ sił gospodarczych i społecznych.

17. **Rolnictwo:** Formy władania ziemią. Użycie ziemi. Stan meljoracji i komasacji. Uprawa roli, łąk pastwisk. Narzędzia służące do uprawy. Nawozy i nawożenie. Uprawiane rośliny zbożowe, okopowe, strączkowe, pastewne, przemysłowe. Siew. Pielęgnowanie roślin podczas wzrostu, sprzęt i przechowywanie plonów. Narzędzia do tego służące. Statystyka zasiewów i blonów. Zarazy roślin i zachwaszczenie.

18. **Ogrodnictwo:** Warzywnictwo i sadownictwo. Użycie ziemi na te cele. Statystyka sadów i drzew owocowych. Odmiany drzew owocowych. Szkółkarstwo i nasiennictwo. Ogrodnictwo ozdobne. Spożycie i wywóz produktów ogrodnictwa. Korzyści płynące z ogrodnictwa.

19. **Gospodarstwo leśne:** Użycie ziemi na ten cel. Zadrzewianie wydm piaszczystych. Zapotrzebowanie drewna.

20. **Hodowla**: Ilość bydła rogatego, koni, nierogacyzny, owiec i drobiu. Kierunek hodowli. Rasy. Stacje buhai, ogierów i knurów, oraz zarodowe gospodarstwa drobiowe. Stosunek hodowli do innych gałęzi dochodowych w rolnictwie. Organizacja handlu nabiałem i produktami hodowlanemi. Dochodowość. Gospodarstwa, stojące najwyżej pod względem hodowli według gmin. (Mapki 1:300,000).

21. **Stan sanitarno-weterynaryjny powiatu**: Choroby zakaźne zwierząt oraz zwalczanie ich. Organizacja służby weterynaryjnej. Lecznictwo. Szczepienie ochronne, lecznicze i z konieczności. Rzeźnie i miejsca uboju. Statystyka uboju. Grzebowiska. Wywóz zwierząt z powiatu.

22. **Wytwórczość kopalniana**: Glina. Torf.

23. **Łowiectwo:** Stan zwierzyny. Użytkowanie polowania. Obwody łowieckie. Karty łowieckie. Kłusownictwo. Szkody wyrządzane przez zwierzynę. Statystyka polowań. Choroby dziczyzny. Ochrona zwierzyny. Organizacja łowiectwa.

24. **Rybołówstwo:** Stan ryb w rzekach, jeziorach i stawach. Ludność, trudniąca się połowem ryb na wodach dzikich. Dzierżawy

rybołówstwa. Narzędzia używane do połowu. Ochrona ryb. Gospodarstwo rybne, jeziorne i stawowe. Rynki zbytu i ceny. Dochodowość Organizacja rybołówstwa.

25. **Pszczelnictwo i jedwabnictwo:** Stan pszczelnictwa. Ilość ulów. Metody hodowli pszczół. Typy używanych uli. Stan jedwabnictwa. Hodowla morwy.

26. **Przemysł:** Stan zatrudnienia. Ogólna liczba zakładów. Przemysł mineralny (cegielnie). Przemysł żelazny (f. narzędzi rolniczych). Warsztaty automobilowe. Mydlarnie. Garbiarnie. Tartaki. Szkutnictwo. Warsztaty budowy statków rzecznych. Wytwórnie wyrobów stolarskich. Przemysł spożywczy (cukrownie, gorzelnie, krochmalnie, płatkarnie, młyny). Przemysł odzieżowy. Drukarnie. Przedsiębiorstwa budowlane. Stan zakładów pod względem gospodarczym i technicznym. Silniki. Ilość zatrudnionych robotników. Produkcja.

27. **Ochrona pracy**: Organizacja. Zabezpieczenie strony materjalnej i zdrowotnej. Obciążenie przemysłu świadczeniami. Umowy zbiorowe. Zarobki. Związki zawodowe. Strajki i lokauty.

28. **Rzemiosła i drobny przemysł:** Stan zatrudnienia oraz ilość warsztatów według gałęzi, wyznań i gmin. Przemysł domowy i chałupnictwo. Miejsca zbytu. Organizacja rzemiosł. Niedomagania rzemiosł oraz sposoby podniesienia.

29. **Ruch współdzielczy:** Spółdzielnie spożywców: powszechne i specjalne. Spółdzielnie zarobkujących: zarobkowe i wytwórcze. Spółdzielnie samoistnych wytwórców: kredytowe, handlowe i pomocnicze. Spółdzielnie rolników: kredytowe, handlowe, wytwórcze i pomocnicze. Struktura spółdzielni. Środki materjalne. Znaczenie społeczno-ekonomiczne. (Mapa spółdzielni 1:300,000).

30. **Handel**: Ilość osób zatrudnionych w handlu według wyznań. Handel artykułami potrzeb rolników (nawozy sztuczne, węgiel i materjały opałowe, narzędzia rolnicze, materjały budowlane). Handel produktami rolnemi (zboże, nasiona, parcelacji. Kolonizacja wewnętrzna. mąka, cukier) na wewnętrzny użytek i na wywóz. Skup ziemniaków. Ceny. Organizacje handlowe. Handel drobny. Handel współdzielczy. Słabe strony handlu oraz środki podniesienia.

31. **Środki komunikacyjne**: Szosy i drogi; statystyka ruchu kołowego na drogach bitych. Koleje i kolejki. Żegluga. Poczta, telefon, telegraf i radjo. Ruch samochodowy.

32. **Krenyt**: Zakłady finansowe. Stosunki kredytowe. Potrzeby kredytowe. Lokaty. Niedomagania kredytowe oraz możliwe środki naprawy.

33. **Przebudowa ustroju rolnego** (Reforma rolna): Statystyka własności wielkiej i małej. Stan wielkiej własności: zamożność, obdłużenia, zagospodarowanie, obciążenie służebnościowe. Stan posiadania średniej małej własności. Parcelacja: ilość i obszar rozparcelowanych majątków

przez Urząd Ziemski, instytucje upoważnione, osoby prywatne (według gmin); kredyty na parcelację. Stan gospodarstw powstałych z parcelacji. Ilość bezrobotnej służby folwarcznej wskutek.

34. **Rynek pracy i kwestja bezrobocia**: Organizacja pośrednictwa pracy. Statystyka popytu i podaży na roboty publiczne i prywatne (w rolnictwie i przemyśle). Płace. Emigracja: a) w celach zarobkowych, b) osadnicza, c) Clearing (wymiana pomiędzy poszczególnemi miejscowościami kraju co do podaży i popytu) stan bezrobocia (miasto i powiat). Ubezpieczenia na wypadek braku pracy. Świadczenia ubezpieczeniowe. Zasiłki. Ciężary ubezpieczeniowe, obciążające państwo, zakłady pracy i pracowników.

35. **Stan zaludnienia wsi i miast i wynikające stąd problemy**: Przeludnienie, kwestje zdrowotne i mieszkaniowe, zniszczenie wskutek wojny i odbudowa.

36. **Zabezpieczenie przed zniszczeniem:** Asekuracja budynków od ognia. Statystyka pożarów i srrat. Straże ogniowe. Asekuracja plonów od gradobicia i ognia. Statystyka strat. Organizacje asekuracyjne.

37. **Ciężary podatkowe**: a) państwowe, b) powiatowe c) gminne

38. **Samorząd gminny**: Ustrój. Organizacja wewnętrzna. Działalność. Majątek. Finanse. Inwestycje.

39. **Samorząd powiatowy**: Ustrój. Organizacja wewnętrzna. Działalność. Finanse. Majątek. Inwestycje.

40. **Organizacje o charakterze publiczno-prawnym**: Spółki drogowe, wodne, maszynowe.

41. **Zrzeszenia dobrowolne, gospodarcze i kulturalne**: Ilość i stan ich na terenie powiatu według gmin. Gospodarcza, kulturalna, oświatowa i naukowa ich działalność. Podział funkcji i koordynacja ich wzajemna, a także i z działalnością organów państwa i samorządów.

Lecz inne ośrodki regjonalne Polski wykazują również wielką ruchliwość w tej pracy regjonalnej, a nawet niektóre z nich mogą poszczycić się już bardzo poważnemi rezultatami (Poznań — Powszechna Wystawa Krajowa, Lwów—Targi Wschodnie, Kraków—Muzeum Etnograficzne, Wystawy krajoznawcze, Tarnopol—Wystawa regjonalna i Monografja Województwa Tarnopolskiego i wiele innych).

W ośrodkach tych, ożywionych ruchem krajoznawczo-regjonalaym, widzimy tą działalność na licznych zebraniach, odczytach, referatach, wycieczkach krajoznawczych, turystycznych, niekiedy naukowo-badawczych, skupiających często liczne i poważne grono entuzjaztów. Są ośrodki, które uprawiają działalność krajoznawczą i regjonalną na szerszą skalę, systematycznie i wszechstronnie, opracowują każdą cząstkę swego terenu

regjonalnego, gromadzą wyniki, z których powstają zbiory, ba nawet muzea regjonalne, lub ogłaszają wspomniane wyżej opisy i monografje w czasopismach lub osobnych publikacjach.

(Z pośród czasopism, przedewszystkiem „Ziemia", organ Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, podaje nam wiele źródłowego materjału regjonalnego).

Inicjatorami i wykonawcami tej pracy — jeżeli chodzi o młodzież są przedewszystkiem członkowie Kół Krajoznawczych Młodzieży szkolnej, Harcerze, ewentualnie i stosownie do lokalnych potrzeb i zainteresowań istniejące w danem środowisku koła przyrodnicze, turystyczne, sportowe lub inne.

Koła Krajoznawcze, zrzeszone w Komisji Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, istnieją na terenie całej Rzeczypospolitej i rozwijają swą działalność w następujących kierunkach. 1) urządzają wycieczki, 2) opracowują referaty i odczyty, 3) zbierają materjały krajoznawcze i opracowują je (np. „Zamki drewniane", opracowane przez Koło Krajoznawcze Seminarjum w Tomaszowie Mazowieckim, drukowane przez Akademję Umiejętnzści), 4) opracowują zebrane materjały w formie obrazów scenicznych (np. „Wesele", (Dożynki) „Żytnie żniwo" Koła Krajoznawczego Gimnazjum męskiego w Wilnie), 5) wypełniają samodzielnemi pracami całe zeszyty „Orlego Lotu", miesięcznika krajoznawczego, organu Kół Krajoznawczych Młodzieży Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, 6) odpowiadają na kwestjonarjusze, polecane przez Komisję Kół Krajoznawczych Młodzieży szkolnej i ogłaszane w „Orlim Locie", 7) tworzą muzea, 3) urządzają przedstawienia i wieczorki.

Niektóre koła tworzą sekcje i kursy regjonalne, fotograficzne, kartograficzne, przewodników i inne.

Kilkanaście kół ma własne zbiory, inne zasilają muzea szkolne. W zbiorach kół znajdują się przedmioty, kartki, fotografje, modele, zielniki z dziedziny geografji, przyrody, entonologji, etnografji, geologji, archelogji, numizmatyki i t. p. Wydatki pokrywają koła z wkładek miesięcznych, pobieranych od członków w wysokości 10—50 gr., z subwencyj i dochodów z urządzanych przedstawień lub imprez. Na zebraniach towarzyskich kół i przodstawieniach bywają odgrywane sceny i obrzędy z życia ludu wiejskiego, wieczorki poświęcone są zwykle pieśni ludowej. Istnieją odrębne czasopisma młodzieży o charakterze wyłącznie krajoznawczym, które nas częściowo o działalności kół informacją i w których młodzież ogłasza rezultaty swych prac, są niemi z pośród bardziej znanych, poza naczelnym organem „Orlim Lotem", „Nasz Widnokrąg", wydawany przez Koło w Krzemieńcu, „Nasze Życie", wyd. przez Koło w Brzozowie, „Nasza Okolica", wyd. przez Koło w Piaskach Luterskich, Nowiny krajoznawcze, wyd. przez Koło w Krakowie.

A zatem, jak widać z powyższego, wprawdzie pobieżnego zestawienia, Koła Krajoznawcze istotnie i przedewszystkiem starają się poznać i zgłębić regjonalizm swojego otoczenia.

I u nas w jasielskiem rozwija się wśród młodzieży szkolnej działalność krajoznawcza i regjonalna.

Poza gimnazjum, ze znanych nam na to przykładów możemy wymienić: szkołę powszechną im. Marji Konopnickiej w Jaśle, szkołę pow. w Niegłowicach i szkołę pow. w Dembowcu, które swego czasu dały dowody dobrze prosperującej działalności krajoznawczej w postaci licznych i pięknych eksponatów, przesłanych na Powszechną Wystawę Krajową w Poznaniu.

W naszem, Państwowem Gimnazjum im. Króla Stanisława Leszczyńskiego w Jaśle, prace krajoznawcze są prowadzone już od kilkunastu lat, jak o tem świadczą sprawozdania roczne. Ale dawniej ta działalność krajoznawcza i regjonalna była raczej dorywczo prowadzona, natomiast systematycznie dopiero od chwili zawiązania Kółka Geograficznego, w roku szkolnym 1928|29, które w bieżącym roku szkolnym przekształciło się w Koło Krajoznawcze Uczniów. Koło liczy obecnie 40 członków i wykazuje stosunkowo znaczną ruchliwość, szczególnie od czasu kiedy, dzięki poparciu pana dyrektora, Emila Języka, została utworzona w Zakładzie Pracownia geograficzna, w której odbywają się obecnie zebrania i prace członków oraz są przechowywane wszelkie elaboraty i zbiory krajoznawcze. Opiekunami Koła są profesorowie Jerzy Brandhuber i Bolesław Romański.

Dotychczas Koło przechodziło pewne fazy w swej działalności, której program i organizacja opierają się na regulaminie, wspólnym dla wszystkich szkolnym kół krajoznawczych.

Koło — w obecnej fazie działania — interesuje się specjalnie regjonalizmem. Została utworzona z pośród członków osobna sekcja regjonalna, która—współpracując z sekc. ilustracyjno-fotograficzną, (którą wydatnie i troskliwie opiekuje się artysta malarz i profesor Jerzy Brandhuber) i sekcją kartograficzną — rozpoczęła już systematyczne gromadzenia wszelkich materjałów, dotyczących regjonalizmu jasielskiego. Postanowiono wyzyskać bogaty materjał opisowy z monografij powiatów jasielskiego i krośnieńskiego, opracowanych przez ks. Władysława Sarnę, materjał ten zaktualizować i nowemi spostrzeżeniami poszerzyć. W tym celu przygotowuje się osobne ankiety i kwestjonarjusze oraz wytyczne i dyspozycje prac, które będą rozsyłane najpierw do wszystkich szkół w powiecie, a z czasem może do urzędów parafjalnych i urzędów gminnych.

Zamierzenia i plany, jak z tego widać, są wielkie, ale w jakiem tempie będą zrealizowane, to trudno przewidzieć, bo to zależy od wytrwałości członków—pracowników Koła, oraz od zrozumienia, poparcia i współpracy społeczeństwa, a także i od środków, jakiemi Koło będzie mogło dysponować.

Zebrany materjał opisowy będzie, po odpowiedniem opracowaniu, ogłoszany w „Młodym Geografie", a realja regjonalne powiększą już zapoczątkowane zbiory krajoznawcze Koło i stanowić będą zaczątek być może — przyszłego muzeum regjonalnego Ziemi jasielskiej.

Dotychczas zdołano zebrać następujące realja regjonalne: 1) kaganiec do łuczywa z Kaczorowej, 2) widelec (ość) do dźgania ryb nocą przy łuczywie z Kaczorowej, 3) katankę z przed 70 lat z Brzyszczek, 4) dawny gorset z Brzyszczek, 5) starą figurkę P. Jezusa ukrzyżowanego, z drzewa, 6) gliniany dzbanek zdobiony z Kołaczyc, 8) większy rysunek krzyża zdobionego emblematami z Kowalowych, 9) większy rysunek męskich strojów ludowych z powiatu jasielskiego, 10) szeroki, skórzany pas do płótnianki, 11) płótniankę z Brzyszczek, 12) rysunek ozdobnego gorsetu z Brzyszczek, naturalnej wielkości, 13) ozdobny gorset z Żółkowa, 14) czepiec kompletny z Brzyszczek, 15) wielki, barwny rysunek dawnego stroju mieszczanina z Kołaczyc, 16) czaszkę niedźwiedzia jaskiniowego, znalezioną w powiecie jasielskim, 17) część noża krzemiennego z epoki kamiennej, znalezioną przy kopaniu fundamentów w Jaśle, 18) model jasielskiej chaty wiejskiej, 19) wykres opadów w powiecie w roku 1904. 20) wykres temperatury w powiecie w latach 1900—1904, 21) album zdjęć fotograficznych z krajobrazu jasielskiego (50), 22) album powiększeń fotografij krajobrazu jasielskiego, 23) większy rysunek figury P. Jezusa z kapliczki w Zimnej Wodzie, 23) diagram użytkowania gruntów w powiecie jasielskim w roku 1899.

Wymienione realja pochodzą przeważnie z darów uczniów lub zostały zakupione od wieśniaków. Ponadto w zbiorach Koła znajdują się cztery monografje opisowe, opracowane podczas wakacyj na podstawie kwestjonarjusza przez uczniów: Wojciecha Walczaka (Zaborów), Marcina Wontrobę (Osobnica), Tadeusza Sanokowskiego (Brzostek) i Ludwika Hawera (Trzcinica), z pośród których praca Walczaka, wyróżniająca się treścią i formą — posiada niewątpliwą i znaczną wartość.

W końcu chcemy nadmienić, iż na naszym, jasielskim terenie, coraz bardziej daje się odczuwać brak zorganizowanej współpracy starszego społeczeństwa oraz brak skoordynowania prowadzonych prac i akcyj w dziedzinie regjonalizmu i krajoznawstwa.

Podejmowane, z inicjatywy Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, próby zorganizowania Oddziału były dotąd bezowocne. Ostatnio sprawa wzięła inny obrót dzięki akcji p. dyrektora Emila Języka, który — jak wiemy — przygotowuje informacyjne i organizacyjne zebranie.

Bolesław Romański.

Od Redakcji.

Zwracamy się do Szanownych Czytelników i Sympatyków krajoznawstwa z gorącą prośbą o współpracę w zbieraniu wszelakich materjałów regjonalizmu jasielskiego.

Wszelkie, chociażby drobne notatki, opisy, ilustracje, fotografje, spostrzeżenia oryginalne lub uzupełnienia naszych już publikowanych materjałów prosimy nadsyłać pod adresem: „MŁODY GEOGRAF" Państwowe Gimnazjum w Jaśle.

Zamieszczamy przedruk artykułu p. Dra Tadeusza Seweryna p. t.:

„Ideologja Kół Krajoznawczych"

który został ogłoszony w „Orlim Locie" i jest streszczeniem referatu tegoż autora, wypowiedzianego na tegorocznym Zjeździe Kół Krajoznawczych Młodzieży.

1) W czasach, kiedy ofiarną krwią żołnierza i zbiorowym wysiłkiem narodu wyzwalała się Polska z przemocy najeźdźców, światli wychowawcy rzucili w młodzież ideję ogarniania obszarów Ojczyzny miłością. —„Poznać, aby ukochać" — takie naczelne hasło wytoczono organizacjom Krajoznawczych Kół Młodzieży Szkolnej przed 11 laty. Celem naszym było więc ukochanie, czynnik emocjonalny, czynnik główny, bez którego i dzisiaj i nie istnieje dla nas krajoznawstwo jako czynnik wychowawczy. — „Bez miłości, bez zapału, bez czci ideału" niema wychowawczego wpływu przedmiotu krajoznawstwa.

2) Ale w pierwocinach naszego ideowego programu wytoczono i inne drogowskazy. — Państwo, niedawno rozdarte kordonami zaborów, wymagało zcementowania. — Wędrówki krajoznawcze miały zatrzeć brózdy między dzielnicami, głębokie rowy, dzielące psychiki obywateli nowego państwa. — Przez poznanie do zjednoczenia i zbratania — to był nasz cel. — Dziś w realizacji tej idei widzimy jeden ze środków państwowego wychowania, któremu toruje drogę usuwanie odziedziczonych z czasu niewoli zapór psychicznych, dzielących obywateli od siebie.

3) Z dotychczasowego zarysu naszej ideologji wynika, że nie nauka, jako odkrywanie prawd, była naszym celem. — Czcigodny wuj Janowski głosił już dawno: „Krajoznawstwo jest ruchem raczej społeczno narodowym, niż naukowym", ale zrozumieliśmy dopiero istotnie podłoże naszej pracy, gdy prof. Jerzy Smoleński, mówiąc o stosunku krajoznawstwa do geografji, skrystalizował jego cel: „Krajoznawstwo ma zbliżać podmiot i wiązać z ziemią ojczystą, pogłębiać jej stosunek do niej rozumowy i uczuciowy".

Nie wysuwając jednak nauki na czoło, nie znaczy to. jakoby społeczna i wychowacza strona pracy naukowej nie była ważnym składnikiem krajoznawczego ruchu. — Zbieranie bowiem przez młodzież materjałów naukowych wyrabia w niej świadomość łańcuchowego związku wysiłków, których wykwitem jest chluba każdego narodu — nauka. — O stosunku młodzieży do tych zadań świadczy 11 roczników „Orlego Lotu", założonego i prowadzonego przez prof. Węgrzynowicza, świadczą odpowiedzi na kwestjonarjusze, opracowywane przez ludzi nauki i przyjaciół młodzieży, jak dyr. Udzielę prof. Kreutza, prof. Fischera i w. i.. świadczą dary młodzieży, składane w Muzeum Etnograficznem w Krakowie i wielu muzeach regjonalnych oraz fotografowanie, rysowanie i opisywanie zabytków przyrody i dzieł pracy ludzkiej. — Wielce krzepiącym jest fakt, że odpowiedzi jednego z kół na kwestjonarjusz, dotyczący zamków drewnianych przy drzwiach, wydała, P. A. Umiejętności, a materjały do budownictwa jednej wsi góralskiej, zebrane przez uczenicę krakowskiego gimnazjum, wydało krakowskie Muzeum Etnograficzne, jako najwięcej wyczerpujące studjum budownictwa wsi górskiej.

4) Jednym z głównych celów krajoznastwa jest też fizyczne wychowanie młodzieży. — Wycieczka, ruch, rozruszanie płuc wdechem świeżego powietrza, wyrwanie się z zaduchu izb mieszkalnych i zakurzonego miasta jest już czynem poważnym — cóż dopiero, gdy łączy się z poznaniem drogą autopsji, którą stawiać musimy zawsze ponad poznanie z książek, czyli poznanie z rezultatów cudzego poznania.

Współdziałanie Kół Krajoznawczych z fizycznem wychowaniem ma i tę dobrą stronę, że przynajmniej garść młodzieży odwodzi od tych zajęć, którym społeczeństwo i praca honorowe wyznacza miejsce: od kopania w nadętą skórę i litości godnych zainteresowań rekordami, które z krzywdą dla samej młodzieży i społeczeństwa, wypełniają jej spory kęs najpiękniejszego z okresu życia.

To są cztery nasze idee kardynalne, piękne, jak przedmiot krajoznastwa, żywotne, jak miłość człowieka do ziemi.

Ochrona przyrody w powiecie jasielskim.

Jakież są dalsze widoki rozwoju cywilizacji ludzkiej? Powiększać się będzie ilość osad ludzkich, ośrodków przemysłowych i handlowych, świat oplatac będzie coraz gęstsza siec kolei dróg wszelkiego rodzaju, pod uprawę maszynową pójdą najbardziej jałowe nieużytki, nawożone i meljorowane wedle najnowszych zdobyczy wiedzy rolniczej, siekiera przerzedzi tropikalne puszcze, nawet oceanom zacznie człowiek wydzierać wnet obszary cennej ziemi. Wobec tego żywiołowego i jednostronnego

rozwoju ludzkości przyroda cofać się będzie i kurczyć. „Na miejscu królestwa przyrody rozpocznie się wtedy niepodzielnie zmechanizowane i cywilizowane królestwo człowieka". (W. Goetel).

Widoki takiej smutnej przyszłości naszego globu nasuwać zaczęły już w ubiegłem stuleciu niektórym wielkim miłośnikom przyrody i wychowawcom ludzkości, jak Rousseau i Ruskin, myśli o konieczności uchronienia jej przedtem zmechanizowaniem życia i zerwaniem z przyrodą i przed płynącemi stąd niebezpieczeństwami.

Ci apostołowie powrotu do natury i czciciele jej piękna zwracać zaczęli uwagę ludzkości na marnowane dotychczas skarby przyrody, jako na nowe źródła życia. Oni też stali się twórcami idei ochrony przyrody, tego ruchu, który ze skromnych początków rozrósł się w niedługim stosunkowo czasie do olbrzymich rozmiarów, obejmując cały świat kulturalny.

Piękno przyrody jest tem wielkiem, odwiecznie świeżem i potężnem źródłem, z którego płyną niezliczone strumienie użyźniające duchowe niwy ludzkości. I dlatego pierwszem jej przykazaniem powinno być zachowanie tego piękna w jego pierwotnej nieskażonej formie.

Natura jest tą kąpielą ożywczą, która przywraca siły wyczerpane w świecie ludzkim, jest zaciszną świątynią, w której dusza staje oko w oko przed sobą samą i przychodzi nad sobą do refleksji, jest miejscem oczyszczenia z tego wszystkiego, co przylgnęło do nas jako obce i narzucone.

Piękno przyrody jest nieprzebraną skarbnicą, z której czerpała i czerpać będzie zawsze — sztuka.

Tymczasem człowiek nowoczesny, przez rozrost niepomierny kultury odsunął się od swej macierzy, którą do tego jeszcze zgoła nie posynowsku wyzyskał, a często skrzywdził. A opamiętawszy się poniewczasie, poczuł smutek bezmierny i żal . . . i wrócił do Niej.

I to od czasu romantyzmu, t. j. od owego nawrotu ku pierwotnej naturze, jesteśmy świadkami rozbudzenia się w sztuce przemożnego uczucia ku przyrodzie, którem przepojone są wszelkie twory pióra, pendzla i tonu po dobę obecną.

Znacie je zresztą wszyscy, te perły poezji naszej, od „Pana Tadeusza" i „Sonetów Krymskich" począwszy, aż po tytaniczne „Sonety tatrzańskie" Nowickiego, Tetmajera czarowne baśnie i legendy „Skalnego Podhala", liryki tatrzańskie Asnyka, Kasprowicza, Żuławskiego, Staffa i wielu, wielu innych. Znacie dalej obrazy pejzażystów tej miary, co Chełmoński, o którym krytyka powiada, że „odkrył poezję krajobrazu polskiego" i że jemu „dzisiejsze pokolenie artystów polskich w znacznej mierze zawdzięcza zrozumienie wartości tych skarbów, jakie dla sztuki otwiera przyroda i lud". Znacie wreszcie utwory Karłowicza, tego samotnego wędrowca, po dolinach i graniach Tatr w pogoni za upragnioną ciszą, w której słuchał tajemnej muzyki przyrody i dla której położył nawet w ofierze swe młode życie!

Oto parę nazwisk przywódców nieprzejrzanego hufca artystów, którzy najpiękniejsze swe dzieła tworzyli natchnieni pięknem dziewiczej przyrody. Z niego wypłynęła pierwotna sztuka człowieka i ono zasilało i zasilać ją będzie, póki tylko człowiek patrzy na przyrodę i póki—będzie miał na co patrzeć.

Piękno przyrody jest źródłem naszych uczuć patrjotycznych. Pojęcie „Ojczyzny" i miłości ku niej wyrosły z pojęcia i umiłowania ziemi ojczystej w węższem znaczeniu czyli „ojcowizny".

Piękną zaś w najpełniejszem tego słowa znaczeniu jest tylko przyroda pierwotna, ręką człowieka nienaruszona.

A więc chrońmy pierwotną przyrodę dlatego samego tylko, że jest piękną!

I nasz powiat pracuje w tym kierunku, dzięki uruchomieniu delegetury Państwowej Rady Ochrony Przyrody na powiat jasielski przez deleg. Ministra prof. Uniw. Dr. W. Szafera.

Z chwilą objęcia przeze mnie tej placówki wydano odpowiednie zarządzenia ochrony w naszym powiecie, a mając za kierownika powiatu p. starostę J. Marossanyego — wielkiego miłośnika przyrody, wierzymy, że zarządzenia te wydadzą owoce realne. Korzystnem jest również dla całości gospodarczej poruczenie placówki delegata P. R. O. P. na powiat gorlicki delegatowi P. R. O. P. na powiat jasielski — przeze mnie sprawowanej. Poniżej przytaczam zarządzenia del. Ministra prof. Dr. W. Szafera i deleg. P. R. O. P. na powiat gorlicki i jasielski, wyjęte z roczniba 11. Ochrony Przyrody. Starosta jasielski pismem L. 2346 Q|31 z dn. 23 września 1931 r. polecił Zwierzchnościom gminnym w Cieklinie, Mrukowej, Żydowskiem i Rozstajnem ochronę czarnych bocianów, gnieżdżących się na terenie wymienionych gmin.

Tem samem pismem poleciło Starostwo ochronę lisów albinosów Zwierzchności gminnej w Grabiu i Mrukowej, oraz Pow. Towarzystwu Rybackiemu i Łowieckiemu św. Huberta poleciło zapraszać stale na posiedzenia delegata Państwowej Rady Ochrony Przyrody.

HARCERSTWO, A OCHRONA PRZYRODY.

Kontakt P. R. O. P. z młodzieżą harcerską, nawiązany w roku ubiegłym, doprowadził w roku bieżącym do pomyślnych rezultatów. W niedługim czasie ma być wprowadzona sprawność dla drużyn męskich „obrońca przyrody". Kandydat musi wykazać, że:

1) Wie, dlaczego należy chronić przyrodę, aby przyczynić się do zachowania jej piękna i zabytków.
2) Zna organizację ochrony przyrody w Polsce; wie, co to jest Państwowa Rada Ochrony Przyrody i do kogo się zwracać w tych sprawach w okolicy miejsca zamieszkania.

3) Wymieni i krótko opisze najważniejsze chronione w Polsce gatunki roślin i zwierząt; wie, gdzie żyją.
4) Ma wiadomości, dotyczące ochrony przyrody nieożywionej.
5) Wymieni i opisze krótko parki narodowe polskie, oraz inne tereny chronione (rezerwaty).
6) Zna zabytki przyrodnicze swojej okolicy (rejonu, województwa); umie o nich podać najważniejsze wiadomości.
7) Wypełni kwestjonarjusz Państwowej Rady Ochrony Przyrody.
8) Zorganizuje i poprowadzi dla zastępu, ewentualnie dla drużyny, pogadankę o ochronie przyrody z pokazem mapy terenów chronionych, zdjęć fotograficznych, literatury; o ile możności pogadanka powinna się odbyć przy sposobności zwiedzania zabytku przyrodniczego i do niego nawiązywać.

Sprawozdanie delegata P. R. O. P. na pow. jasielski za czas od 1 czerwca do 15 października 1931 r. Podpisany objął czynności delegata P. R. O. P. w końcu maja b. r. Po porozumieniu się z p. Delegatem Ministra W. R. i O. P. do spraw ochrony przyrody, przedłożył Staroście powiatowemu p. J. Marossanyemu listę zwierząt, zasługujących na ochronę w powiecie jasielskim. Są niemi: czarny bocian, lisy albinosy i przepiórki. Starostwo wydało już potrzebne zarządzenia.

W porozumieniu z delegatem łowieckim z ramienia M. T. R. inż. Onyszkiewiczem, nacz. Urz. Górn. w Jaśle i nadleśniczym lasów S. S. Norbertanek, wystąpił delegat z wnioskiem do Starostwa o zamknięcie polowań na rogacze i sarny w całym powiecie jasielskim i o wydanie ostrych zarządzeń przeciw kłusownikom (przeprowadzono).

Rybostan w powiecie jasielskim, będący pod opieką pow. Towarzystwa Rybackiego, które dzierżawi wszystkie rewiry wodne powiatu, znajduje się w stanie bardzo pomyślnym.

Sprawa ochrony cisów w Mrukowej i ruin zamczyska, trudna z powodu wielkiej przestrzeni lasu, na której cisy są rozrzucone, znajduje się jeszcze w toku.

W sprawie cisów w Mrukowej (60 morgów) wysłano mapkę i wyciąg katastralny do przedłożenia Województwu krakowskiemu.

W niedługim czasie będą objęte ochroną niektóre aleje dębowe i lipowe w naszym powiecie.

Gimnazjum państwowe brało udział w dokarmianiu ptaków w zimie. (trzy karmiki).

Młodzież jasielska, która posiada w swoim powiecie tyle cennych zabytków historycznych, geologicznych, roślin rzadkich i zwierząt, a przedewszystkiem Karpaty, w których znajdują się lasy, gdzie siekiera jeszcze

nie doszła, n. p. w Żydowskiem — powinna specjalnie zająć się pozostawieniem tych tworów potomności, a ziemia nasza wyda się piękniejszą i świergot ptaków spędzi niejedną troskę z czoła człowieka pracującego.

Jeżeli zauważycie coś godnego przekazaniu Ochronie Przyrody, zgłoście natychmiast do Delegata P. R. O. P. — a spełnicie obowiązek obywatelski — Polaka.

Prof. Ludwik Krajewski
delegat Państw. Rady Ochrony Przyrody
na powiat gorlicki i jasielski.

Sprawozdanie z wycieczek.

16 maja 1931 r. odbyła się wycieczka uczniów klas 5A, 5B, 6B i 7A. Państwowego Gimnazjum w Jaśle na Liwocz, pod kierownictwem profesorów Józefa Kasprzaka i Bolesława Romańskiego. Wycieczka wyruszyła z Jasła o godz. 6-tej rano, szczyt Liwocza (561 m. n. p. m.) osiągnięto o godz. 12'10. Powrót nastąpił wieczorem o godz. 19-tej. W drodze na Liwocz w dolinie Wisłoki (2 km. szer.), w okolicy Podzamcza obserwowano dwie terasy: 250 m. i 300 m. Następnie w dolinie potoka „Janina" wypływającego z punktu 309 m. wys. n. p. m., przepływającego przez wieś Błaszkowa, obserwowano odsłonięte przez potok: a) warstwy krośnieńskie, oligoceńskie (szare, miejscami ciemno-szare, twarde o ilastem lepiszczu piaskowce), o upadzie południowym lub SSW, 40—45"; b) piaskowiec ciężkowicki o facjach gruboziarnistych, kruchych, brunatno-wietrzejących, tworzące grube lite ławice, (z ławicami zlepieńców) upad ku SW. 30—45°. W NW Liwocza zauważono w odkrywce występująco bezpośrednio nad w. krośnieńskiemi, piaskowce ciężkowickie.

W okolicach wsi Błaszkowa i na SE od Liwocza (Wróblowa) poszukiwano — ogłaszanych przez Pazdrę—żwirowisk dyluwjalnych oraz głazów narzutowych, niestety bez powodzenia.

Z antropogeografji obserwowano formy i typy osad oraz kapliczek przydrożnych. W Lipnicy oglądano wnętrze chaty wiejskiej.

20 maja 1931 r. odbyła się wycieczka uczniów klas 4A i 4B Państw. Gimn. z Jasła za Żmigród, pod kierownictwem profesorów Ludwika Krajewskiego i Bolesława Romańskiego. Wycieczka wyruszyła dwoma autobusami o godz. 5-tej rano. Za Żmigrodem, w okolicy Mytarza rozbito obóz, w którym urządzono pod wytrawnem kierownictwem prof. Krajewskiego — wzorową i obficie zaopatrzoną kuchnię polową, o specjalnych akcesorjach kulinarnych (własny rożen).

W rezultacie ugotowano, nie dopieczono i przesmażono moc kur i parę cieląt, zaspokajając nietylko wilcze apetyty nawet najwytrwalszych „nienajadków", ale i okolicznej dzieciarni. W międzyczasie część uczestników z prof. Romańskim wzięła udział w „ciągu" na szczyt Gamracza

519 m., z którego rozlegał się wspaniały i daleki widok. Po zejściu z Gamracza zwiedzono wieś Brzezowę, Mrukową i Samoklęski.

W dniach 22 i 23 maja 1931 r. odbyła się wycieczka członków Kółka Geograficznego i uczniów klasy 6 A, do Folusza i w pasmo Wątkowa, pod kierownictwem prof. Romańskiego. Wycieczka wyruszyła piechotą z Jasła rano dnia 22 maja o godzinie 6-tej. Pierwszego dnia, po marszu z Jasła przez Dembowiec do Folusza, oglądano Wylęgarnię Powiatowego Towarzystwa Rybackiego z Jasła i urządzono kwatery w użyczonej przez p. Łękawskiego—leśniczówce.

Po południu ruszono w górę wzdłuż potoka o uroczym i dzikim krajobrazie, zażywając prawdziwie górskich emocyj, by po mozolnej „spinaczce" osięgnąć wschodni szczyt Magóry Górnej, 842 m. n. p. m. Następnie „spacerek" już grzbietem, częściowo zalesionym, szczególnie w „siodełkach", na Wątkowę 847 m. i dalej na płn.—zachód na niższy szczyt grzbietu 833 m., a potem na 837 m.

Widoki wspaniałe, szczególnie z ostatniego, najmniej zalesionego szczytu i to zarówno na północ, północny—wschód po całych prawie „dołach jasielsko-sanockich", jak i na południe i płd—zachód na piękną dolinną panoramę Bartnego i Przegonina.

Po zejściu, wieczorem i do późnej nocy gawędzono, ,,niezapomnianych wrażeń kując moc".

Na drugi dzień, po chłodnej (nieco) nocy, zrobiono jeszcze wycieczkę na najbliższy do Folusza, najbardziej północny szczyt 711 m. poprzecznego odgałęzienia magórskiego, z którego, wyraźnie, na czystym widnokręgu obserwowano topografję okolicznych osad i aż po Dembowiec, bardzo przejrzyście zarysowujących się dróg.

Po południu drugiego dnia wrócono furami do Jasła, zwiedzając jeszcze do drodze piękny kościół w Dembowcu.

Podczas wakacyj. Uczniowie klasy VIII-mej Roman Leitner i Zbigniew Janik odbyli w dniach od 6. VII. do 20. VII. bardzo piękną wycieczkę piechotą z Jasła do Krynicy, Zakopanego i Rabki.

W dniach od 9. VII. do 16. VII. uczniowie z klasy szóstej, Wisz Tadeusz, Grochal Tadeusz i Geroch Tadeusz z kl VIIA. odbyli pieszo wycieczkę z Jasła, przez Żmigród, Kotań, Grab, Zborów do Bardjowa i z powrotem. Uczeń Wisz Tadeusz z kl. VI. zwiedził w dniach od 20. VIII. do 28. VIII. Gdynię i Hel.

Uczeń Trzeciak Tadeusz z klasy 5B. wraz z kolegami odbył w dniu 16. VII. wycieczkę na rowerach do Polany.

Uczeń Walczak Wojciech z kl. 6B, prezes Koła Krajoznawczego Uczniów Państw. Gimn. w Jaśle, zorganizował łącznie z dziesięcioma kolegami wycieczki na rowerach 1) z Jasła, przez Szerzyny do Ołpin; 2) z Jasła przez Krosno, Korczynę do Odrzykonia; oraz koleją 1) z Jasła

przez Biadoliny do Zborowa i 2) z Jasła do Zakopanego. Rezultatem tych wycieczek było wykonanie 21 fotografij do albumu Koła Krajoznawczego, 26 realjów krajoznawczo-regjonalnych z powiatu jasielskiego.

W dniach 24, 25 i 26 września 1931 r. członkowie Koła Krajoznawczego Uczniów odbyli trzy wycieczki popołudniowe na rowerach w celu obserwowania zasięgu i skutków wylewu rzek Wisłoki, Jasiołki i Dembówki.

Dokonano kilku zdjęć fotograficznych do albumu Koła Krajoznawczego uczniów.

7 października 1931 r. odbyła się wycieczka popołudniowa członków Koła Krajoznawczego Uczniów do Zimnejwody, podczas której badano starą kapliczkę, ciekawy przykład budownictwa ludowego. Dokonano pomiarów i kilka zdjęć fotograficznych.

16 stycznia 1931 r. odbyła się wycieczka popołudniowa członków Kołe Kraj. Ucz. na brzeg Wisłoki przed Niegłowicami. Chodziło o odszukanie na brzegu miejsca, w którem podczas feryj świątecznych znaleziono spiżową płaskorzeźbę. Zaznaczono — na podstawie pomiarów, wykonanych Bezardem — miejsce dotyczące na mapie.

R.

Ku pamięci i zachęcie.

(Pod tym tytułem zamieszczamy artykuł Przewielebnego Ks. Prof. St. Jakóbczaka, zawierający sprawozdanie i wrażenia z wycieczki Seminarjum żeńskiego, odbytej w dniu 30 maja 1931 r. do przełęczy Dukielskiej. Artykuł ten posiada wiele głębokich i górnych, wzniosłych myśli. Dlatego mamy nadzieję iż zdoła nam zjednać dalszych współpracowników i sympatyków. — Redacja).

Subtelna woń dziejów, co wznosi się z różnych pomników naszej przeszłości, zawiodła uczenice Seminarjum nauczycielskiego żeńskiego w Jaśle na południowe zręby naszej Ojczyzny, w przełęcz Dukielską — w jej najcudowniejszy punkt, zwany „Puszczą św. Jana Duklana", by tu odpocząć, by tu zetknąć się z miejscem historycznem, bo historyczna tu żyła, działała i do działań wielkich w narodzie się przygotowywała — by tu odświeżyć siły ciała i ducha, a u źródeł przeszłości zaczerpnąć sił na nieznane jutro.

Autobusami jadąc z Jasła godzinę, stanął cały potężny zastęp wczas rano u celu swej przemiłej podróży — u podnóża góry, na której w XV wieku w swej pustelniczej chacie wiódł św. żywot Jan Duklan.

Pół godziny trzeba było wspinać się stromą ścieżyną leśną na szczyt — do pustelni — do kościółka.

I nie zbrakło sił, bo wszystko porywało — unosiło — wzmacniało.

Już po drodze niezwykłe myśli cisnęły się do duszy i słyszało się wołanie: O duszo! nie szukaj sztucznie barwnych ogrodów, gdzie mocne wonie Cię odurzą, ni ciemnych gąszczy, gdzie światła niema i zabłądzić można, ale tu szeroko rozłóż swe skrzydła i płyń nad wolnym ugorem ojczystym, gdzie dużo przestrzeni i słońca dużo, gdzie powietrze kojące.

Majowe słońce świeciło rzeczywiście w tym dniu obficie nad nami i w nas — i wiodło nas przyjaźnie do pustelni, ukrócając liczbę naszych kroków.

A gdyśmy w niej stanęli, beztroska swoboda — szczęśliwe prawa młodości owładnęły nami.

Złożywszy nasze podróżne bagaże w schronisku, weszła młodzież do kościółka na Mszę św., odprawioną przez organizatora wycieczki na intencję Zakładu naszego, by w nim zawsze wychowywały się wzniosłe dusze — dzielne szermierki Chrystusa i ideałów narodowych, by własny dom, którego budowa rozpocznie się w czerwcu b. r. rosła szybko, by uczenice były zdrowe na duchu i na ciele, by przyczyniały się w wysokim stopniu do chluby szkoły i zaszczytu Przodowników i Całego Grona Profesorskiego, z którego wzięły udział pp. Lazarowiczówna, Niekraszówna i Gablankowska. Po Mszy św., w czasie której uczenice śpiewały, płynęło potężne „Boże coś Polskę".

Wszystkie następne aż po wieczór godziny poświęcone były jednemu: Chciało się, by: „Myśl moja wyżej i ostrzej leciała w otchłanie błękitu. Wyżej! wyżej! wyżej! aż do niebios szczytu" — gdzie św. Jan przebywa — chciało się patrzeć i wniknąć w piękno przyrody, chciało się liczyć białe chmurki na jasnem niebie — chciało się słuchać, jak ptaszki śpiewają i strumyki szemrzą — chciało się oddychać balsamiczną wonią świeżych zielonych liści i pić słodką ciszę dojrzałej, w całym przepychu rozkwitłej, przyrody.

W niepamięci utonęły wszystkie troski, bóle i nieodzowne przykrości codziennego życia. Tak było tu — miło — przyjemnie — wesoło — dobrze — że dusze wołały same do siebie „niech czas zatrzyma się, niech godziny nie biegną, niech słońce zatrzyma się. niech się zatrzyma, niech w białym kwitnącym kwiecie naszych pragnień i naszych tęsknot — słowik śpiewa, a potem dalej ulata, gdzie trawy pachną, gdzie rzeka ślni, gdzie łany złote szumią, coraz dalej, na wyższe jeszcze szczyty — w bezkresy niebieskie i tam niech składa przed Stwórcą dziękczynne pieśni, że nam dał Wielkiego Rodaka, św. Jana.

Wśród tych nastrojów biegło się dosyć często do źródła św. Jana, które On wykopał, z którego sam pił. Woda ta to zdrój niezrównany. Wszystkie uczestniczki poufale tuliły się do tego uświęconego miejsca

i rozstać się z niem nie chciały, bo miejsce to od pierwszej chwili dziwne wywarło wrażenie, że dusza Jego z naszą oddawna czasowym węzłem przyjaźni jest złączona, że staje przy naszem ja — przenika je i uzupełnia.

A kiedy słońce staczać się zaczęło za dalekie lasy i cichy letni wieczór pierwsze przesłanki rzucił, zapowiadając, że wnet okryje zwolna szarym całunem mroku ziemię — stanęliśmy jeszcze raz w kościółku na nabożeństwo majowe, a po niem przed kliszą fotograficzną, by dzięki obecnemu pustelnikowi, Br. Januaremu uwiecznić nasz tam pobyt. — Zdjęć było kilka. — Po tej miłej czynności zeszliśmy na dół i wsiedliśmy do autobusów.

Raz jeszcze ostatni spojrzenia padły w kierunku Pustelni, a po nich dusze wpadły w mistyczną zadumę, z której wybiec chciały oczyma upojone, a nie syte.

Po drodze zwiedziliśmy prześliczny kościół parafjalny oraz klasztor OO. Bernardynów, a także ogród dworski, rzecz niegdyś piękną.

Słońce już zaszło. — Na zachodzie zorza z krwawej uczyniła się złota i powoli dogasała — gdyśmy dalszą podróż podjęli.

Cisza dookoła. — Mącą ją zaledwie brzęczenie niewidzialnych komarów i żywe szczekanie psów — dolatujące z daleka.

Na niebie migają szybko błyskawice, które lud nazywa zwiastunami pogody. Późno wieczór stanęliśmy w Jaśle. Zeszliśmy z tej ścieżyny przyrody, która wiedzie do Boga — do poznania Jego praw, świętości i wielkości.

Cośmy przeżyli — zawdzięczamy wrażliwej duszy, gorącej miłością Polaka. — Cośmy przeżyli, nie zapomnimy nigdy. Choć lata życia utoną w tajemniczej dali — choć biały włos na głowie mówić do nas będzie, że zima życia nadchodzi, dusza zawsze młodą zostanie — i zawsze pić będzie czar młodzieńczych lat i młodzieńczych zachwytów oraz tej biesiady.

Z ust naszych niech zejdzie do Boga wołanie:

„Przywróć nam Panie staroświeckich ludzi
Z krzemienną piersią i z duszą stalową,
Niechaj ich z trumny Twój rozkaz obudzi,
Niech w oczv spojrzą i przemówią słowo,
Obyśmy mogli choć raz zdaleka
Zobaczyć w życiu Wielkiego Człowieka".

Dukla w maju 1931 r.

Księga wpisowa dla zwiedzających Puszczę rodaka Jana Duklana, gdzie umieszczono powyższe słowa na prośbę X. Gwardjana Wojciecha Kozubala i X. Stanisława Szpunara, Proboszcza w Dukli.

Ks. Prof. Stanisław Jakóbczak.

Powiat jasielski został powiększony.

Z „Opisu Powiatu Jasielskiego" ks. Władysława Sarny dowiadujemy się o tem jakim zmianom administracyjnym ulegał nasz powiat do roku 1908. Za czasów polskich dawnych, miejscowości wchodzące w skład powiatu jasielskiego, należały do Małopolski, województwa krakowskiego, ziemi bieckiej i województwa sandomierskiego, powiatu pilzneńskiego. W obrębie powiatu jasielskiego granica między województwem krakowskim (ziemią biecką), a województwem sandomierskim (powiatem pilzneńskim) szła biegiem rzek Jasiołki i Wisłoki. Wszystkie miejscowości, leżące po lewym brzegu rzek, należały do województwa krakowskiego, po prawym brzegu do województwa sandomierskiego. (Do województwa krakowskiego należały wtedy powiaty: krakowski, proszowski, księski, lelowski, biecki i czachowski, a do województwa sandomierskiego powiaty: sandomierski, wiślicki, pilzneński, chenciński, opocznieński, radomski, stręźycki). Wyjątek stanowiły tylko wsie: Hankówka, Brzyszczki, i Gorajowice, które chociaż leżały po prawym brzegu Jasiołki, należały do województwa krakowskiego. Od Wisłoki odstępowała granica między województwem krakowskim, a sandomierskim dopiero w powiecie pilzneńskim od wsi Skurowej, Przeczycy i Dęborzyna.

Po zajęciu Galicji przez Austrję, (1773 r.) należał powiat jasielski do obwodu czerwono-ruskiego. Gdy w roku 1774 podzielono kraj na 18 dystryktów, powiat jasielski należał do dystryktu dukielskiego, cyrkułu pilzneńskiego.

W r. 1782 nastąpił nowy podział administracyjny kraju na 18 cyrkułów, a wtedy Dukla była również stolicą cyrkułu. Dopiero w roku 1790 stolicą cyrkułu zostało Jasło. W r. 1854, kiedy ponownie nastąpiła reorganizacja władz administracyjnych w Galicji i gdy wskutek rozporządzenia ministerswa z 24 kwietnia 1854 r. Galicję podzielono na dwa okręgi administracyjne lwowski i krakowski, a każdy okręg na obwody i powiaty, utworzony został w Jaśle obwód, ktory jednak został zniesiony za ministerstwa hr. Gołuchowskiego rozporządzeniem z 8 sierpnia 1860 r., a Jasło zostało przydzielone do obwodu tarnowskiego.

Starostwo jasielskie utworzone zostało rozporządzeniem austrjackiego ministra spraw wewnętrznych z dnia 23 stycznia 1867 r. Obejmowało ono wtedy gminy, w liczbie 156: 1) Bączal dolny, 2) Bączal górny, 3) Bierówkę, 4) Bieździatkę, 5) Bieździedzę, 6) Bryły, 7) Brzezowę, 8) Brzezówkę, 9) Brzyście, 10) Brzyski, 11) Brzyszczki, 12) Chrząstówkę, 13) Cieklin, 14) Cieszynę, 15) Czekaj, 16) Czeluśnicę, 17) Czermnę, 18) Dąbrówkę, 19) Desznicę, 20) Dobrynię, 21) Duląbkę, 22) Dzielec, 23) Dębowiec, 24) Folusz, 25) Frysztak, 26) Gąsówkę, 27) Gliniczek. 28) Glinik dolny, 29) Glinik górny, 30) Glinik niemiecki, 31) Glinik polski, 32) Glinik średni, 33) Gogolów część I., 34) Gogolów część II., 35) Gorajowice,

36) Gorzyce, 37) Grab, 38) Grabinę-Sadki, 39) Hałbów, 40) Hankówkę, 41) Harklowę, 42) Hutę gogolowską, 43) Jabłonicę, 44) Jareniówkę i Łęgorz, 45) Jasło, 46) Jaszczurowę, 47) Jaworze, 48) Jazowę, 49) Kaczorowy, 50) Kalębinę, 51) Kąty, 52) Kłodawę, 53) Kłopotnicę, 54) Kobyle, 55) Kołaczyce, 56) Kotań, 57) Kowalowy z Ulaszowicami, 58) Kozłówek, 59) Korzuchów, 60) Krajowice, 61) Krempnę, 62) Kunowę, 63) Lipnicę dolną, 64) Lipnicę górną, 65) Lisów, 66) Lublę, 67) Lublicę, 68) Łajsce, 60) Łaski, 70) Łączki, 71) Łazy dembowieckie, 72) Łęki, 73) Łężyny, 74) Łubienko, 75) Łubno-Opacie, 76) Łubno szlacheckie, 77) Łysą-górę, 78) Makowiska, 79) Majscowę, 80) Markuszowę, 81) Mrukowę, 82) Mytarkę, 83) Mytarz, 84) Nawsie kołaczyckie, 85) Niegłowice z Bajdami, 86) Nienaszów, 87) Nieplę, 88) Niewodnę, 89) Ołpiny, 90) Opacie, 91) Oparówkę, 92) Ożennę, 93) Osiek, 94) Osobnicę, 95) Pagórek i Radość, 96) Pielgrzymkę z Hutą, 97) Pietruszą-wolę, 98) Potakówkę, 99) Przybówkę, 100) Przysieki, 101) Pstrągówkę, 102) Pustą wolę, 103) Pułanki, 104) Rostajne, 105) Rostoki, 106) Różankę, 107) Samoklęski, 108) Sądkowe, 109) Siedliska ad Żmigród, 110) Siedliska ad Sławęcin, 111) Sieklówkę dolną, 112) Sieklówkę górną, 113) Siepietnicę, 114) Skalnik, 115) Skołyszyn z Lisówkiem, 116) Sławęcin, 117) Sobniów, 118) Sowinę, 119) Stępinę z Chytrówką, 120) Świątkowę wielką, 121) Świątkowę małą, 122) Święcany, 123) Świerchowę, 124) Świerzowę ruską, 125) Swoszowę, 126) Szebnie, 127) Szerzyny, 128) Szufnarowę, 129) Tarnowiec z Dobrucową, 130) Toki, 131) Trzcinicę z Gątkami, 132) Tułkowice, 133) Twierdzę, 134) Ujazd, 135) Umieszcz, 136) Warzyce, 137) Widacz, 138) Wiśniowę, 139) Wojaszówkę, 140) Wolę cieklińską, 141) Wolę dembowiecką, 142) Wolicę-Walowice, 143) Wróblowę, 144) Wrocankę, 145) Wysoką, 146) Wyszowadkę, 147) Załęże z Markuszką, 148) Zarzecze, 149) Zawadkę ad Osiek, 150) Zawadkę ad Wielopole, 151) Zimnąwodę, 152) Żmigród Nowy, 153) Żmigród Stary, 154) Żółków z Lichtarzem, 155) Żurowę, 156) Żydowskie.

Gminy: Rostajne, Żydowskie, Wyszowadka, Grab, Ożenna, Żmigród miasto, Żmigród stary, Siedliska, Łysa-góra, Grabanina-Sadki, Makowiska, Nienaszów, Brzezowa, Skalnik, Kąty, Desznica, Jaworze, Hałbów, Krempna, Świerzowa, Mytarka, Kotań, Toki, Świątkowa wielka i mała, należały na mocy rozporządzenia z dnia 23 stycznia 1867 r. do powiatu krośnieńskiego, lecz w r. 1878 zostały ze starostwa krośnieńskiego wydzielone i przyłączone do starostwa jasielskiego.

Gdy na mocy najwyższego postanowienia z 28 września 1895, obwieszczonego rozporządzeniem ministerstwa spraw wewnętrznych z 5 sierpnia 1896, zostało utworzone nowe starostwo ze siedzibą w Strzyżowie, odłączone zostały pod względem administracyjnym od starostwa w Jaśle wszystkie gminy należące do sądu powiatowego we Frysztaku, a mianowicie: Cieszyna, Frysztak, Glinik dolny, Glinik górny, Glinik średni, Gogolów I. i II. część, Huta gogolowska, Jaszczurowa, Jazowa,

Kalembina, Kobyle, Kozłówek, Korzuchów, Lubla, Łączki, Łęki, Markuszowa, Niewodna, Oparówka, Pietrusza-wola, Przybówka, Pstrągówka, Pułanki, Różanka. Stempina z Chytrówką, Szufnarowa, Tułkowice, Twierdza, Widacz, Wiśniowa, Wojaszówka, Wysoka, Zawadka ad Wielopole.

W odrodzonej Rzeczypospolitej powiat jasielski przynależy do województwa krakowskiego i do czasów ostatnich, t. j. do 1 lutego 1932 r. obejmował 122 gmin wiejskich i jedną gminę miejską.

Obecnie, po zniesieniu powiatu pilzneńskiego (reorganizacja administracyjna wejdzie w życie z dniem 1 kwietnia 1932 r.) i po przydzieleniu stamtąd 22 gmin, **powiat nasz liczy 145 gmin**:
(**Uwaga.** *zaznaczono gminy przydzielone z powiatu pilzneńskiego.)

1) Bączal dolny
2) Bączal górny
3) *Bączatka
4) Bierówka
5) Bieździatka
6) Bieździedza
7) *Błażkowa
8) Bryły
9) Brzezowa
10) Brzezówka
11) *m. Brzostek
12) Brzyska
13) Brzyszczki
14) Brzyście
15) *Bukowa
16) Chrząstówka
17) Cieklin
18) Czekaj
19) Czeluśnica
20) Czermna
21) Dąbrówka
22) *Dębowa
23) *Dęborzyn
24) m. Dembowiec
25) Desznica
26) Dobrynia
27) Duląbka
28) Dzielec
29) Folusz
30) Gądki
31) Gąsówka
32) Gliniczek
33) Glinik niemiecki
34) Glinik polski
35) *Głobikówka
36) Gorajowice
37) Gorzyce
38) Grab
39) Grabanina-Sadki
40) *Grudna dolna
41) *Grudna górna
42) Hałbów
43) Hankówka
44) Harklowa
45) Jabłonica
46) *Januszkowice
47) Jareniówka
48) m. Jasło
49) Jaworze
50) *Jodłowa
51) Kaczorowy
52) *Kamienica dolna
53) *Kamienica górna
54) Kąty
55) *Klecie
56) Kłodowa
57) Kłopotnica
58) Kołaczyce
59) Kotań
60) Kowalowy
61) Krajowice
62) Krempna
63) Kunowa
64) Lipnica dolna
65) Lipnica górna
66) Lisów
67) Lublica
68) Łajsce
69) Łaski
70) Łazy dembow.
71) Łężyny
72) Łubienko
73) Łubno opacie
74) Łubno szlach.
75) Łysa góra
76) Majscowa
77) Makowiska
78) Mrukowa
79) Mytarka
80) Mytarz
81) *Nawsie brzost.
82) Nawsie kołaczyc.
83) Niegłowice
84) Nienaszów
85) Niepla
86) Ołpiny
87) Opacie
88) *Opacionka
89) m. Osiek
90) Osobnica

91) Ożenna
92) Pagórek-Radość
93) Pielgrzymka
94) Potakówka
95) *Przeczyca
96) Przysieki
97) Pusta Wola
98) Rostajne
99) Rostoki
100) Samoklęski
101) Sądkowa
102) *Siedliska bog.
103) Siedliska sławęc.
104) Siedliska żmigr.
105) Sieklówka dolna
106) Sieklówka górna
107) Siepietnica
108) Skalnik
109) Skołyszyn
110) *Skurowa
111) Sławęcin
112) *Smarzowa
113) Sobniów
114) Sowina
115) Swaszowa
116) Szebnie
117) Szerzyny
118) Świątkowa mała
119) Świątkowa wiel.
120) Świerchowa
121) Świerzowa rusk.
122) Święcany
123) Tarnowiec
124) Toki
125) Trzcinica
126) Ujaz
127) Umieszcz
128) Warzyce
129) *Wola brzost.
130) Wola ciekl.
131) Wola demb.
132) Wolica
133) Wrocanka
134) Wróblowa
135) Wyszowatka
136) Załęże
137) Zarzecze
138) *Zawadka ad B.
139) Zawadka ad Os.
140) Zimna Woda
141) m. Żmigród N.
142) Żmigród stary
143) Żółków
144) Żurowa
145) Żydowskie.

Według tomu V. „Rocznika Statystyki Polskiej" z roku 1927 oraz tomu XXVI. „Statystyki Polski", wydanej przez Główny Urząd Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, zawierającego daty statystyczne z dnia 30 września 1921 roku, które dotyczą mieszkań, ludności i stosunków zawodowych województwa krakowskiego, powiat jasielski zajmował obszar 820 km^2 powierzchni. Na tym obszarze liczono: jedną gminę miejską; gmin wiejskich 122; budynków przeznaczenia mieszkalnych 14949; ludności ogółem 85253; ludności w mieście Jaśle 10391; ludności na wsi 74862; mieszkańców na 1 km^2 104; odsetek ludności miejskiej 12'2.

Brak ogłoszonych wyników statystycznych z ostatniego spisu ludności, dokonanego 9. XII. 1931 r. uniemożliwia nam przeprowadzenie porównań i wykazanie zmian zaszłych w ostatniem dziesięcioleciu. Nieoficjalnie znamy przybliżoną liczbę przyrostu naturalnego ludności za okres 10 lat (dla powiatu w poprzednich granicach), która podobno wynosi około 7000. Na tej podstawie obliczamy obecną liczbę mieszkańców powiatu na przeszło 92 tysięcy, w miejsce podanej, we wspomnianym „Roczniku Statystyki", liczby 85.253.

Powiat jasielski ma kształt posz rpanego trójkąta, południkowo wydłużonego, którego podstawa znajduje się na północy a wierzchołek na południu. Rzeka Wisłoka stanowi jakby oś symetrji powiatu i przy pomocy swych dopływów: prawobocznej Jasiołki i lewobocznej Ropy, dzieli cały obszar powiatu na cztery ćwiartki, północno—zachodnią, północno—wschodnią, południowo—zachodnią i południowo—wschodnią. Miasto Jasło

leżące u zbiegu tych trzech rzek (Wisłoki Ropy i Jasiołki) zajmuje prawie centralne położenie w powiecie.

Największa rozciągłość południkowa powiatu, — mierzona od coty 410, leżącej na północnym krańcu powiatu w okolicy miejscowości Głobikówka, aż do coty 672 „Czeremcha", leżącej na południe od Ożennej, —wynosi w linji prostej (powietrznej) prawie 60 km. Największa rozciągłość równoleżnikowa powiatu — mierzona od najbardziej na zachód wysunietego krańca powiatu, leżącego w odległości $2^1/_2$ km na zachód od coty 517 „Dobrotyn", znajdującej się na północ od Żurowej, aż do najbardziej wschodniego krańca powiatu, leżącego w odległości przeszło kilometr na północny—wschód od miejscowości Chrząstówka — wynosi w linji prostej około 38 km i stanowi najszerszą, północną podstawę trójkąta — powiatu od której możnaby nakreślić linje boczne prowadzące do wspomnianego, południowego wierzchołka powiatu (cota 672 „Czeremcha"). Bok zachodni tego trójkąta, łączący w linji prostej cotą, zachodnią 517 „Dobrotyn" z cotą południową 672 „Czeremcha", byłby długości około 53 km. w linji prostej, a bok wschodni, łączący najbardzej wschodni kraniec powiatu (wspomnisny punkt, lężący w odległości przeszło kilometr na północny wschód od miejscowości Chrząstówka) z wierzchołkiem południowym (cota 672), miałby długość wynoszącą, w linji prostej około 42 km.

B. R.

Literatura.

1) Główny Urząd Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej. — Rocznik Statystyki Rzeczypospolitej Polskiej. 1927.
2) Statystyka Polski wydana przez Główny Urząd Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej. Tom XXVI. Pierwszy powszechny spis Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1921 roku. Mieszkania, ludność, stosunki zawodowe. Województwo krakowskie. Warszawa 1926.
3) Ks. Władysław Sarna. Opis powiatu jasielskiego. Jasło 1908.
4) Stanisław Schnür Pepłowski. Z przeszłości Galicji. Lwów 1895.
5) Rocznik statystyki Galicji wydany przez krajowe Biuro statystyczne (Oddział statystyki przemysłu i handlu) pod kierunkiem Dr. Tadeusza Rutowskiego. Rok III. 1889—1891. Lwów 1891.

Notatki i wiadomości geograficzne.

Drugi powszechny spis ludności z dnia 9 grudnia 1931 roku.

Ludność obecna Polski z wojskiem skoszarowanem wynosi według spisu 9. XII. 1931 r. 32,120.020; 30. IX. 1921 było 27,176.717; przyrost wynosi 4,943.303 to jest 18 2%

Nowy biegun zimna. W r. 1926 w czasie robót wyprawy indygirskiej Komitetu Geologicznego ZSRR. stwierdził S. Obruczen, że temperatury października i listopada w Ojmekonie u źródeł Indygirki, między 63 a 64° szerokości geograficznej, są o 3—7° niższe od temperatur, obserwowanych w Wierchojańsku, przyjmowanym dotąd, jak wiadomo, za biegun zimna północnej półkuli. Postawił on wtedy hipotezę, że bieguna zimna należy szukać właśnie w tym obszarze.

W marcu 1929 r. zainstalowano w Ojmekonie za staraniem wyprawy jakuckiej Akademji leningrackiej stację meteorologiczną (na południe od gór Czerskiego, 63° 15·9' N, 143°12·6' E), która jednak pracuje z pewnemi przerwami. Jej dane jednak pozwalają stwierdzić, że średnie miesięczne temperatury, tam obserwowane, są niższe od wierchojańskich o 3—5°, minimalne o 3—9°, a maksymalne o 5—17°. Chłodniejszy więc jest np. od Wierchojańska wrzesień o 0·6°, październik o 3°. Jedynie lipiec i sierpień są wyższe o 0·5°. Chociaż więc dotychczasowe obserwacje dalekie są od długoletności, możemy już stwierdzić, że w depresji Ojmekonn, na południe od koła podbiegunowego, znajduje się właściwy biegun zimna. Ów więc zimny obszar, który dotychczas na mapach izoterm styczniowych ograniczaliśmy do okolic Wierchojańska, należy rozszerzyć na południowy wschód, objąć nim przeto całe wnętrze między górami Wierchojańskiemi a Anadyrskiemi. Będzie on dochodził na ledwo 300 km. do morza Ochockiego. Surowość klimatu Ojmekonu tłumaczymy sobie tem, że jest to obniżenie (ledwo 500—710 m. nad poziomem morza), otoczone zewsząd górami 2000—3000 m wysokiemi, które staje się w zimie zastoiskiem bardzo zimnego powietrza, nieruszanego przez żadne wiatry. — (Z Przyr. Techn.).

Nowa droga morska z Kanady do Europy.

W październiku 1931 r. otwarta została nowa linja okrętowa z Kanady do Europy między portami Liverpoolem a Fort Churchill (3230 mil morskich). Do Fort Churchill doprowadzono już linję kolejową z centralno-kanadyjskich prowincji zbożowych, dzięki czemu w przyszłości duże ilości zboża kanadyjskiego będą przywożone do Europy. Poważną przeszkodą w tej komunikacji będzie jednak długie zlodzenie zatoki Hudsona (Według Przyr. Techn.).

Longimetr. Książnica-Atlas we Lwowie wydała pod tą nazwą bardzo prosty przyrząd do mierzenia długości linij krzywych pomysłu prof. H. Steinhausa z U. J. K. Jest to kalka formatu 17X27 cm. z wydrukowaną siatką kwadratową o boku 3·82 mm· ustawionych jednak nie równolegle do ramki, ale pod kątem 30°. Chcąc wierzyć linję krzywą, pokrywamy nią kalką tak, aby krawędź kalki leżała wzdłuż jakiejś linji prostej i liczymy, ile razy przecina mierzona linja siatkę. Następnie odwracamy kalkę na drugą stronę (krawędź kalki leży nadal wzdłuż wymienionej prostej) i postępujemy jak poprzednio, licząc znowu ilość przecięć mierzonej linji ze siatką. Wkońcu kładziemy odwróconą kalkę tak, aby jedna z kresek siatki pokrywała linję prostą, która nam służyła przy poprzednich pomiarach i liczymy przecięcia po raz trzeci. Suma przecięć w owych 3 pomiarach daje nam długość linji L w milimetrach. Zasada longimetru oparta jest na pewnem twierdzeniu z wyższej matematyki. Księżnica-Atlas wydaje ową kalkę jako pomoc szkolną przy mierzeniu linji krzywych na mapach, która zastąpi różne dotychczas używane cyrkle, nitki i t. d.

Polskie Muzeum Przemysłu i Rolnictwa. Wzorem istniejących w Europie muzeów techniki, n. p. w Science Museum w Lodynie, Conservatoire des Arts et Métiers w Paryżu, Deutsches Museum w Monachjum, Technisches Museum we Wiedniu, zawiązane zostało jeszcze w r. 1928 Polskie Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie, ul. Krakowskie Przedm. 66. Muzeum to, zapoczątkowane ze zbiorów przemysłu wojennego, zostało znacznie powiększone eksponatami z Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu, a całość zbiorów podzielono obecnie na szereg działów specjalnych jak: górniczo-hutniczy, metalowo-przetwórczy, chemiczny, włókienniczy, elektrotechniczny, lotniczo-komunikacyjny, i t. p., a w stadjum organizacyjnem znajdują się jeszcze działy: cukrowniczy, przetwórczo-rolny i inne.

Zadania P. M. P. polegają na gromadzeniu i utrzymywaniu zbiorów, obrazujących stan obecny stan przemysłu polskiego i w miarę możności jego rozwój historyczny.

Żegluga na kanale Ogińskiego. Najstarsza sztuczna droga wodna Polski, to kanał, łączący Niemen z Prypecią za pośrednictwem Szczary i Jasiołdy. Roboty nad

budową kanału prowadzono w latach 1765—1768. Długość tej drogi wynosi 54 km, szerokość 12—18 m, głębokość normalna powyżej jednego metra. Jezioro Wygonowskie, przez które prowadzi kanał, zabezpiecza normalny poziom wody w nim. Spad zwierciadła wodnego jest minimalny, gdyż wynosi 1 7 m na odcinku od ujścia kanału do Jasiołdy po jez. Wygonowskie i jeden metr na odcinku jez. Wygonowskie — ujście Szczary. Spad ten pokonuje się dziesięcioma śluzami komorowemi. W czasie wojny światowej kanał został zniszczony, gdyż Niemcy prowadzili wzdłuż niego swą linję obronną. Bezpośrednio po latach wojennych żeglugę uniemożliwiały zwały drutu kolczastego i roślinność, które zajmowały całą szerokość kanału, oraz zniszczenie wszystkich śluz. Dopiero w latach 1923—1927 władze polskie oczyściły kanał. Rok 1927 jest początkiem wznowionej żeglugi wojennej po drodze Prypeć — Niemen. Obecnie służy swemu zadaniu, odbywa się na nim mianowicie spław drzewa. Ponadto utrzymuje się stale żeglugę jednym statkiem parowym, który służy ruchowi towarowemu i pasażerskiemu między Pińskiem a Telechami. — (Z Przyr. Techn.).

Z najnowszych badań nad Atlantydą. W ostatnich czasach przeprowadzono szereg studjów geologicznych, antropologicznych i etnograficznych, z których zdaje się wynikać niewątpliwie, iż w okresie trzeciorzędowym i na początku czwartorzędu istniał wielki ląd na obecnym Oceanie Atlantyckim, mogący odpowiadać tajemniczej Atlantydzie, o której wspomina Platon. Badanie historyczne w ostatnich czasach zostały potwierdzone przez badania chronologiczne, oparte na obliczeniach astronomicznych. Mianowicie, według tradycji przechowanej u kapłanów egipskich, oraz meksykańskich, zniknięcie Atlantydy nastąpiło według źródeł wtedy, gdy punkt równonocy wiosennej znajdował się w znaku Raka, nawet meksykańczycy określali ten czas dokładniej, twierdząc, że punkt ten znajdował się w pobliżu skupienia drobnych gwiazd w Raku (Praesepe). Filipow, obecnie astronom w Algierze, na drodze rachunkowej starał się odnaleść epokę, kiedy punkt równonocy wiosennej znajdował się w położeniu wskazanem przez powyższe źródła. Obliczenia p. Filippowa okazały, że istotnie w roku 7256 przed Chrystusem — ten punkt zajmował położenie na niebie zgodnie z powyższą tradycją. Data znaleziona przez Filippowa byłaby o 2800 lat późniejszą, niż wykazana przez Plalona w jego djalogu Fimojosie data najścia Atlantydów na Egipt i Grecję (9000 lat przed Salamonem). W ten sposób fakt o katastrofie Atlantydy, opowiedziany przez egipskie i meksykańskie źródła, jak również powtórzony przez Platona, zostałby potwierdzony co do czasu przez współczesne obliczenia astronomiczne.

(Z Wiad. Służ. Geogr.).

---

c. d. **Terminologja goegraficzna.**

Cirrus, lekkie chmury pierzaste, jak gdyby utworzone z włókien wełny, pięknej barwy białej (z wyjątkiem wsch. i zach. słońca, kiedy są zaróżowione). Włókna te plączą i rozgałęziają się w najrozmaitszy sposób, czasami tworzą długie smugi o niewyraźnych rozmytych zarysach. C. sięgają ponad najwyższe szczyty gór i (jak wykazały podróże balonem) składają się z kryształów śniegu. Zwiastują one niepogodę, podobnie jak chmury typu przejściowego cirrus—stratus, tworzące na niebie białą powłokę, i cirro-cumulus, podobne do kłębków wełny i stąd noszą nazwę „baranków".

Ciśnienie atmosferyczne pochodzi z ciężaru powietrza. W danem miejscu ciśnienie przedstawia ciężar słupa powietrza, którego podstawą jest cm^2. powierzchni poziomej, wysokością zaś granica górnej atmosfery. Na poziomie morzą, t. j. na wysokości 0.m, ciśnienie powietrza wynosi średnio 760 mm., a więc wyrówna ciśnienie słupa rtęci o tej samej podstawie na 760 mm. wysokiego. Ciśnienie zmniejsza się w miarę, jak wznosimy sie na coraz wyższy poziom, gdyż słup staje się coraz krótszy i powietrze, składające go, jest coraz rządsze. Jeżeli będziemy wstępowali na górę z barometrem, to słup rtęci będzie opadał a wielkość tego obniżenia pozwala na obliczenie wysokości wzniesienia. Ale i na powierzchni ziemi ciśnienie nie jest zawsze ani wszędzie jednakowe, zależy ono bowiem od temperatury, zawartości pary wodnej oraz od przyczyn

mechanicznych. Im wyższa jest temperatura i im więcej zawiera pary wodnej, tem lżejsze jest powietrze; dynamiczne gromadzenie się powietrza zwiększa ciśnienie, ubytek zmniejsza je. Chwilowy stan barometru wyraża chwilowy stan ciśnienia z którym w związku chwilowy stan wiatru, temperatury i wilgoci, wogóle chwilowy stan powietrza, który nazywamy pogodą. Dla geografji ważniejsze są średnie stany barometru dobowe, miesięcze i roczne, oznaczone jako średnie z wielu lat obserwacyj, szczególniej stycznia i lipca. Ażeby móc porównać średnie stany barometru, znalezione w różnych miejscach, sprowadza się je wszystkie do poziomu morza (0.m wys.), do temperatury 0⁰ i redukuje się do wspólnej szerokości geogr. (45⁰).

W ciśnieniu zachodzą wciąż zmiany. Okres dobowy ciśnienia podlega wahaniom nader prawidłowym, które łatwo obserwować można w okolicach równikowych. W okolicach tych barometr wznosi się od 4 godziny rano do godz. 10 poczem zaczyna opadać aż do godziny 4 po płd., następnie wznosi się od 4 do 10 wieczorem i spada znów od tej pory aż do godz. 4 zrana. Mamy więc 2 maksyma ok. 10 godziny i 2 maksyma ok. 4 godziny. W okolicach umiarkowanych lub zimnych dzienne zmiany ciśnienia są zazwyczaj zaktyte przez zmiany przypadkowe, można jednak stwierdzić, iż stają się one coraz słabsze w miarę oddalania się od równika i są silniej uwydatnione we wnętrzu lądów, niż w sąsiedztwie morza. Zmniejszają się one, gdy wznosimy się wyżej. Średnie miesięczne wartości ciśnienia, wyprowadzone z długiego szeregu lat, wykazują prawidłowe zmiany w ciągu roku. W okolicach równikowych zmiany roczne ciśnienia są słabe, w innych okolicach są one dość wybitne, zależne od szerokości, wyniesienia nad poziom i rozkładu lądu i wód. Ta ostatnia zależność wypływa stąd, iż w lecie atmosfera ponad lądem, silniej nagrzane niż atmosfera ponad oceanem, rozszerza się i częściowo spływa nad powierzchnią wodną, tak iż nad oceanem ciśnienie wzrasta nad lądem maleje W zimie rozkład temperatury jest odwrotny; ciśnienie więc wzrasta nad lądem, zniża się nad oceanem. W zimie mamy zatem na półkuli płn. maksymum ciśnienia ponad Syberją i Ameryką Płn minimum na Atlantyku płn. i oceanie Spokojnym, na półkuli płd. odwrotnie, maksymum jest nad oceanem, minimum nad Afryką, Am. Płd. i Australją. Odwrotnie jest w lecie.

Do uzmysłowienia rozkładu ciśnienia oznaczono je na mapach w ten sposób, że punkty z jednakowem ciśnieniem połączona linjami t. zw. izobarami. Mapy izobarów chwilowych (dla danego dnia, godziny), zwane synoptycznemi, mają ważne znaczenie dla przepowiadania chwilowego kierunku wiatrów i stanu pogody, ważniejsze jednak dla geografji są mapy izobarów miesięcznych (szczególniej stycznia i lipca), gdyż wyrażają nam one średni rozkład wiatrów na ziemi. Rozpatrując je, widzimy, że rozkład poziomy ciśnienia na ziemi jest pasowy; za pasem niskiego ciśnienia zwrotnikowego (ok. 758 mm) idą ok. 35⁰ szer., dwa pasy wysokiego ciśnienia podzwrotnikowego (ok. 766 m), dalej (ok. 55⁰ szer.) znów dwa pasy niskiego ciśnienia (ok. 758 m), a pod biegunami znów ciśnienia wysokie. Pasy te ulegają w ciągu roku pewnym przesunięciom i przerwom tak, iż miejscami zamiast pasów powstają ośrodki niższego lub wyższego ciśnienia (cyklony i antycyklony).

Cisza, nazwa stanu atmosfery, przy którym wiatr jest tak słaby, iż nie może poruszać liści na drzewie ani skrzywić pionowego słupa dymu. Przed powstaniem żeglugi parowej cisze na morzu były wielką przeszkodą dla statków żaglowych. W okolicy równika, gdzie wahania temperatury są niewielkie, ruchy powietrza są bardzo słabe. Cisze panują średnio 1 dobę w tydzień na Oceanie Atlantyckim pomiędzy 5⁰—18⁰ szer. płn. Jest to t. zw. pas ciszy zwrotnikowej, gdzie cisze wypadają jednak rzadziej (2 doby na miesiąc).

Cumulus, chmury kłębowe, mające kształt półkulistych mas nagromadzonych na ciemniejszej podstawie. Powstają wkutek silnego prądu wstępującego i dlatego mają podstawę poziomą, gdyż oznacza ona powierzchnię na której zaczyna się skropienie. C. tworzą się one głównie w pasie międzyzwrotnikowym, w naszym klimacie pojawiają się tylko w lecie podczas pięknej pogody. Chmury typu mieszanego cumulomimbus są to jakby olbrzymie cumulusy, spiętrzone jedne ponad drugiemi, otoczone zazwyczaj powłoką cirro—stratus; są to chmury burzowe.

KONKURS ROZRYWKOWY.

W bieżącym numerze „Młodego Geografa“ zamieściliśmy konkurs rozrywkowy. Pod nagłówkiem każdej zagadki zamieszczona jest ilość punków uzyskanych za trafne rozwiązanie danej zagadki. Kto uzyska największą ilość punktów otrzyma—na końcu roku—nagrodę w postaci książki o treści krajoznawczej. Jeżeli kilka osób uzyska jednakową ilość punktów, w danym razie odbędzie się losowanie. Zagadki rozwiązane należy nadsyłać do dnia 15-go kwietnia br.

REDAKCJA.

1. Figielki rebusowe Nr. 1. Czeppe Zdzisław kl. VIa. gimn. — 2 punkty
2. Logogryf geograficzny Nr. 2. Kokesz Tadeusz kl. IVa. gimn. — 4 „
3. Logogryf geograficzny Nr. 3. Lubaś Józef, kl. IVa. gimn. — 3 „
4. Zagadka geograficzna Nr. 1. Jaworski Roman kl. IIa. gimn. — 2 „

Rozwiązanie logogryfu geograficznego. — Nr. 1.

M	E	N			
Ł	Ó	D	Ź		
O	R	M	U	Z	
D	A	K	O	T	A
Y	D	O	R	B	
G	O	B	I		
E	Y	R	E		
O	S	A	K	A	
G	R	A	N	I	T
R	O	M	E	R	
A	N	A	M		
F	A	K			

Rozwiązanie:

„MŁODY GEOGRAF“.

Figielki rebusowe Nr. 1.

(ułożył Czeppe Z. ucz. kl. IVa.)

I. LE, SIE

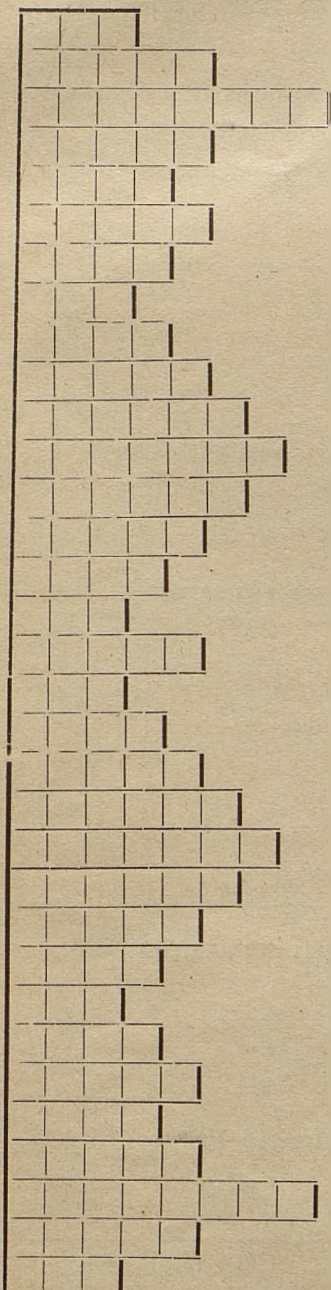
II. DO/LE

III. HA / LE

IV. LA / SIE

Logogryf geograficzny Nr. 2.

(ułożył Kokesz Tadeusz ucz. kl. IVa.)



Miasto na Mazowszu pruskiem.
Prawy dopływ rzeki Mayenne (Francja zach.)
Miasto w Polsce.
Rzeka w Rosji.
Stolica Norwegji do dnia 1. II. 1925 r.
Prawy dopływ rzeki Biebrzy.
Morze między wyspami Mindanao,Palawana,Slun
Miasto nad rzeką Sazawą.
Gmina w stanie Nebraska (U. S. A.)
Państwo w Ameryce południowej.
Przylądek w Australji.
Miasto na Śląsku Pruskim.
Dopływ rzeki Szwarcawy.
Dopływ rzeki Orinoko.
Najmniejsza z wysp Sundzkich.
Przylądek powyżej N. Jorku.
Pustynia w Afryce.
Grupa w łańcuchu górskim Albula.
Cieśnina między wyspami Haiti a Portoriko.
Państwo w Europie.
Dopływ rzeki Łaby.
Miasto w północnych Włoszech.
Góra na północnej wyspie N. Zelandji.
Rzeka w Hiszpanji.
Rzeka w Ameryce północnej.
Stolica dep. Hentes-Alpes (Francja płd.-wsch.)
Miasto nad jeziorem Erie.
Góry w Ameryce pólnocnej.
Prawy dopływ rzeki Noten.
Port w Jugosławji.
Port w Australji.
Zatoka w Ameryce północnej.
Rzeka w Finlandji.

Rząd pierwszych liter da rozwiązanie: „Rozpowszechniajcie Młodego Geografa".

Logogryf geograficzny Nr. 3.

(ułożył Lubaś Józef kl. IVa.)

x				Miasto na wyspie Luzon ok. 40. tysięcy mieszkańców.
x				Nazwa dwóch wysp Hebrydzkich.
x				Lud pokrewny Tibbu zamieszkujący kraje na płd. od Sachary.
x				Wielkie jezioro w okręgu Mackenzie w Kanadzie.
x				Niegdyś hrabstwo udzielne Rzeszy Niemieckiej.
x				Jezioro w Lombardji.
x				Prawy dopływ Wisły.
x				Prawy dopływ Mozeli.
x				Miasto po persku.
x				Lewy dopływ Dunaju w Słowacji.
x				Lewy dopływ Niemna.
x				Geograf włoski (*1851†1917) założyciel i długoletni wydawca czasopisma Cosmos.
x				Wyraz arabski oznaczający zamek.
x				Lewy dopływ rzeki Eure (Francja).

Rząd oznaczony krzyżykami da rozwiązanie.

Zagadka geograficzna Nr. 1.

(ułożył Jaworski R. ucz. kl. IIa.)

0								Miasto w Afryce.
	0							Rzeka w Ameryce Północnej.
		0						Góry w Hiszpanji.
			0					Prowincja w Hiszpanji.
				0				Miasto w Ameryce Południowej.
					0			Miasto w Palestynie.
						0		Miasto w Afryce.
							0	Miasto we Francji.

W miejsca oznaczone kółeczkami wstawić literę „t".

Prosimy o rozpowszechnienie „MŁODEGO GEOGRAFA".

Adres Redakcji i Administracji: »Młody Geograf«, Jasło, Państwowe Gimnazjum.

Redaktor: nauczyciel Bolesław Romański.

DRUKARNIA ST. KUŹNIARSKIEGO W JAŚLE